

ПРАВА МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

RIGHTS OF MEDICAL WORKERS DURING THE WAR

Льопко В.І., студентка II курсу магістратури

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Кокошко М.В., к.ю.н.,

асистент кафедри службового та медичного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню прав медичних працівників в Україні в умовах воєнного стану. Проведено аналіз нормативно-правових актів, які були прийняті під час дії воєнного стану, що регулюють права медичних працівників. Досліджено праці науковців, які вивчали правовий статус медичних працівників.

Війна в Україні змусила внести зміни у законодавство, в тому числі що стосується регламентації прав медичних працівників. 1 липня 2022 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин», який вносить зміни, щодо регулювання трудових відносин: з'явилися нові підстави для звільнення, змінено тривалість та порядок надання відпусток. Ці зміни торкнулися і працівників у сфері охорони здоров'я.

У статті доведено, що правовий статус медичних працівників, в умовах воєнного стану, визначено Кодексом законів про працю України, Законом України «Основи законодавства про охорону здоров'я», Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», та багатьма іншими підзаконними актами України, саме вони забезпечують механізм реалізації прав медичних працівників з урахуванням подій, які відбуваються сьогодні. Досліджено права медичних працівників в умовах воєнного стану, а саме особливості правового регулювання права на оплату праці, на додаткову оплачувану відпустку та на заняття медичною і фармацевтичною діяльністю відповідно до спеціальності та кваліфікації. Вивчено порядок бронювання медичних працівників.

Визначено поняття «правовий статус» як сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, законних інтересів, відповідальності та гарантій їх здійснення, що закріплені у законодавстві України, відповідно до яких фізична особа як суб'єкт права координує своє поведінку в суспільстві.

Обґрунтовано доцільність прийняття спеціального закону, який би регулював правове положення медичних працівників. Адже в сучасних умовах в більшості країн існують спеціальні закони, які чітко регулюють права та обов'язки медичних працівників, їх відповідальність, взаємовідносини з пацієнтами, між медичними працівниками, з адміністрацією медичної установи. А в Україні існує правовий вакуум, щодо правового статусу медичних працівників.

Ключові слова: правовий статус; медичний працівник; відпустка; атестація; мобілізація; бронювання.

The article examines to researching the rights of medical workers during the war. An analysis of legal acts, which were adopted during the war, regulating the rights of medical workers. Researched the works of scientists, who studied the legal status of medical workers.

The war in Ukraine forced many changes in the legislation, including the regulation of the rights of medical workers. On July 1, 2022, the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Optimizing Labor Relations" was adopted, which makes changes to the regulation of labor relations: new grounds for dismissal appeared, the duration and procedure for granting vacations was changed. These changes also touched workers in the field of health care.

The article proves that the legal status of medical workers during the war is defined The Labor Code of Ukraine, Basics of Health Care Legislation and many other by-laws of Ukraine, it provide a mechanism for the realization of the rights of medical workers, taking into account the events that are happening today. The rights of medical workers during war were studied, namely the peculiarities of the legal regulation of the right to remuneration, to additional paid leave and to the occupation of medical and pharmaceutical activities in accordance with the specialty and qualification. The procedure for reservation medical workers has been studied.

The concept of "legal status" is defined as a set of subjective rights and legal obligations, legal interests, responsibilities and guarantees of their implementation, which are fixed in the legislation of Ukraine, according to which a physical person as a subject of law coordinates his behavior in society.

The expediency of adopting a special law that would regulate the legal status of medical workers is substantiated. In modern conditions, in most countries there are special laws that clearly regulate the rights and duties of medical workers, their responsibility, relationships with patients, between medical workers, with the administration of a medical institution. In Ukraine, there is a legal vacuum regarding the legal status of medical workers.

Key words: legal status, medical worker, vacation, attestation, mobilization, reservation.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах воєнного стану існує проблема регулювання правового статусу медичних працівників. У зв'язку з цим є вкрай важливо розробити детальний механізм нормативного регулювання прав медичних працівників, який полягає не лише у гідній оплаті праці, а й спрямований на підвищення інтересу в удосконалюванні професійних знань, оскільки діяльність медичного працівника має свою професійну особливість, а саме: суспільна значимість об'єкта медичної діяльності, яким є життя і здоров'я громадян, що, відповідно до ст. 3 Конституції України, визнається державою як найвища соціальна цінність. Саме тому основним завданням статті є дослідження проблем, які виникають в умовах воєнного стану, щодо нормативного регулювання прав медичних працівників.

Стан дослідження. Значний внесок у дослідженні правового статусу медичних працівників зробили такі науковці як, С.Б. Булеца, І.В. Венекдітова, В.О. Галай,

З.С. Гладун, І.А. Голованова, Р.Ю. Гревцова, В.П. Лисак, У.Б. Лущик, Х.В. Майкут, Н.І. Махонько, Г.Я. Оверко, В.М. Пашков Т.М. Підлубна, Л.О. Самілик, І.Я. Сенюта, С.Г. Стеценко та інші.

Права медичних працівників вивчали І. Г. Савка та Н. М. Калинюк [10]. Проблеми правового регулювання трудових відносин досліджував О. С. Щукін [8]. Проблеми правового статусу медичних працівників знайшли відображення у працях Р. А. Майданика. О. В. Скочилас - Павлів досліджувала проблеми законодавчого регулювання правового статусу медичних працівників [12].

Мета: з'ясувати вплив воєнного стану введеного в дію Законом України від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» на права медичних працівників, які передбачені чинним законодавством. У Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» міститься перелік професійних прав медичних працівників.

У статті будуть проаналізовані окремі гарантовані законодавством України права медичних працівників.

Виклад основного матеріалу. Від 24 лютого 2022 року в Україні введений воєнний стан, який триває і до сьогодні. В умовах воєнного стану медичні працівники повинні мати належний захист своїх прав. Адже від їхньої роботи залежить здоров'я та життя інших людей.

Перш ніж визначити права медичних працівників, потрібно дати визначення поняттю «правовий статус медичних працівників». Єдиного підходу до визначення правового статусу як юридичної категорії у науковій літературі немає. О. С. Щукін наголошує, що правовий статус медичного працівника становлять норми права, які закріплюють їх права і обов'язки, особливості їх соціального захисту, правового регулювання трудової діяльності, специфіки юридичної відповідальності [8, с. 8]. О.І. Скакун розглядає правовий статус людини як юридично закріплене становище в суспільстві, відповідно до якого фізична особа як суб'єкт права вступає у правовідносини, координує свою діяльність і поведінку в суспільстві [13, с. 57]. О. В. Скочиляс-Павлова визначає поняття «правовий статус» як сукупність суб'єктивних юридичних прав та обов'язків, гарантій їх здійснення [12, с. 94].

Отже, деякі вчені визначають правовий статус як взаємодію суб'єктів між собою, або інші соціальні зв'язки, інші науковці – розглядають права і обов'язки суб'єктів правовідносин як основу їх правового статусу. На нашу думку, доцільнішим буде визначення поняття «правовий статус» як сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, законних інтересів, відповідальності та гарантій їх здійснення, що закріплені у законодавстві України, відповідно до яких фізична особа як суб'єкт права координує своє поведінку в суспільстві.

Щодо визначення поняття «медичний працівник», то у національному законодавстві воно відсутнє, що зумовлює неврегульованість їх правового статусу. У науковій літературі висловлюються неоднозначні думки. О.С. Щукін розглядає поняття медичного працівника як окрему категорію найманих працівників, які виконують певну роботу; це фізична особа (громадянин України або іноземний громадянин), яка здобула вищу, середню медичну або фармацевтичну освіту та пройшла спеціальну підготовку або перепідготовку, відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджується чинними документами (сертифікатом спеціаліста), взяла на себе етичне зобов'язання знати і виконувати вимоги медичної деонтології та уклала трудовий договір із медичною установою, яка має відповідну ліцензію на здійснення медичної діяльності [8, с. 9].

Загальний перелік посад працівників у сфері охорони здоров'я міститься у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій (Випуск 78 «Охорона здоров'я») включає керівників, професіоналів, фахівців та технічних службовців, а до медичних працівників відносить: 1) осіб, які мають медичну освіту (професіонали, фахівці); 2) окремі категорії професіоналів та фахівців, які не мають спеціальної медичної освіти, але виконання їх посадових обов'язків здійснюється в межах здійснення медичного обслуговування та обов'язкового надання медичної допомоги [7].

Отже, щоб забезпечити однозначність і злагоду у наукових роботах, однаковість у практиці, існує потреба у прийнятті спеціального закону, який би регулював правовий статус медичних працівників.

Крім природних прав людини і громадянина, які закріплені в Конституції України (право на життя, на охорону здоров'я, на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище, на освіту, тощо), медичні працівники мають професійні права і пільги, відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (ст. 77) та інших нормативно-правових актів.

Аналіз чинних нормативно-правових актів дає підстави стверджувати, що права медичних працівників необхідно

розмежувати на дві групи: загальні та спеціальні. До загальних прав медичних працівників належать ті, які гарантують певні умови їх професійної діяльності (Кодекс законів про працю України, закони України «Про оплату праці», «Про відпустки» та ін.), охорону здоров'я, соціальний захист. До спеціальних прав належать такі, які передбачені виключно для медичного працівника як спеціального суб'єкта. Серед таких прав необхідно виокремити: право на заняття медичною і фармацевтичною діяльністю відповідно до спеціальності та кваліфікації; вільний вибір апробованих форм, методів і засобів діяльності; право про надання інформації про пацієнта без його згоди чи згоди його законного представника; право на відмову від подальшого ведення пацієнта; право здійснювати медичне втручання без згоди пацієнта або його законних представників [10, с. 64].

Крім вищесказаних прав, відповідно до статті 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичні і фармацевтичні працівники мають право на: належні умови професійної діяльності; підвищення кваліфікації, перепідготовку не рідше одного разу на 5 років у відповідних закладах та установах; обов'язкове страхування за рахунок власника закладу охорони здоров'я у разі заподіяння шкоди їхньому життю і здоров'ю у зв'язку з виконанням професійних обов'язків у випадках, передбачених законодавством; соціальну допомогу з боку держави у разі захворювання, каліцтва або в інших випадках втрати працездатності, що настала у зв'язку з виконанням професійних обов'язків; оплату праці у державних та комунальних закладах охорони здоров'я у розмірі, не нижчому, ніж визначено Кабінетом Міністрів України, у тому числі з дотриманням гарантій щодо мінімальної заробітної плати; скорочений робочий день і додаткову оплачувану відпустку у випадках, встановлених законодавством; пільгові умови пенсійного забезпечення тощо. Також законодавством може бути передбачено інші права та пільги для медичних і фармацевтичних працівників [1].

Саме під час воєнного стану окремі гарантовані законодавством України права медичних працівників зазнають певних обмежень. Тому, перш за все медичні працівники повинні знати свої права з метою їх захисту. Далі, будуть проаналізовані окремі гарантовані законодавством України права медичних працівників.

Медичні і фармацевтичні працівники мають право на *оплату праці* у державних та комунальних закладах охорони здоров'я у розмірі, не нижчому, ніж визначено Кабінетом Міністрів України, у тому числі з дотриманням гарантій щодо мінімальної заробітної плати (пункт ж статті 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»).

Стаття 4 Європейської соціальної хартії передбачає, що всі працівники мають право на справедливий винагороду, яка забезпечує достатній життєвий рівень для них самих та для їхніх сімей.

Вкрай важливим є забезпечення прав громадян України на своєчасне отримання заробітної плати, яка виплачується працівникові за виконану роботу власником або уповноваженим орган відповідно до Кодексу законів про працю України, Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. та інших нормативно-правових актів.

Що стосується права на оплату праці, то Міністерством охорони здоров'я було дане окреме роз'яснення, щодо потреби вжиття організаційних заходів для забезпечення належного обліку виконаної працівниками роботи, своєчасного нарахування і виплати заробітної плати [11]. Роботодавець повинен вживати всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівників на своєчасне отримання заробітної плати, яку потрібно виплачувати не менше ніж два рази на місяць.

Медики мають право на додаткову *оплачувану відпустку* у випадках, встановлених законодавством [1].

Відповідно до Закону України «Про відпустки» медичний персонал, як і весь персонал в Україні, має щорічну основну відпустку тривалістю не менше 24 календарних днів на робочий рік [9]. Крім того, медики мають право на додаткову відпустку через важкі умови праці. Відповідно до списку професій і посад із шкідливими і важкими умовами праці, і списку професій і посад з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням – медичні працівники з цих списків, крім основної щорічної відпустки, вони мають право на щорічну додаткову відпустку за роботу із шкідливими і важкими умовами праці або за особливий характер праці. Тривалість для кожного працівника зазначається у колективному договорі, але не може перевищувати 35 календарних днів. Також у колективному договорі зазначаються посади медичних працівників з ненормованим робочим днем. Для них передбачена щорічна додаткова відпустка тривалістю до 7 календарних днів. А пункт н статті 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачає, що право на щорічну додаткову оплачувану відпустку тривалістю 3 календарні дні за безперервну роботу понад 3 роки мають окремі категорії медичних працівників.

Реалізація працівниками права на відпустку визначається Кодексом законів про працю та Законом України «Про відпустки». Проте, в період дії воєнного стану, організація трудових відносин має обмеження та особливості, встановлені Законом «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Цей Закон діє лише на період воєнного стану.

Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» у період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівнику тривалістю 24 календарні дні, що відповідає мінімальним гарантіям, щодо тривалості щорічної основної відпустки. Дана норма не обмежує права працівника на одержання щорічних додаткових та інших відпусток, передбачених законодавством. Отже, додаткові відпустки під час дії воєнного стану надаються без обмежень.

Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше 24 календарних днів, різниця днів відпустки не втрачається, а має бути надана після закінчення дії воєнного стану [5]. Відповідно до рекомендацій Державної служби України з питань праці, щодо надання відпусток: роботодавці мають право надавати працівникам в період дії воєнного стану відпустку понад 24 календарних днів за власний рахунок. Надання відпустки більшої тривалості є правом, а не обов'язком роботодавця [14].

Також, роботодавці мають право відмовити у щорічній чи іншій відпустці, якщо працівник працює на об'єктах критичної інфраструктури і йому немає заміни. Згідно частини другої статті 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», виняток становлять відпустки: у зв'язку з вагітністю та пологами, а також по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Отже, роботодавець має право надавати працівникам в період дії воєнного стану щорічну основну оплачувану відпустку тривалістю не більше 24 календарні дні, або понад 24 календарні дні, але за власний рахунок.

Медпрацівники мають право на заняття медичною і фармацевтичною діяльністю відповідно до спеціальності та кваліфікації, на підвищення кваліфікації, перепідготовку не рідше одного разу на п'ять років у відповідних закладах та установах. Відповідно до частини першої статті 74 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичною і фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам.

Під час воєнного стану термін дії сертифікатів спеціаліста, посвідчень про кваліфікаційну категорію було про-

довжено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.03.2022 року «Про особливості атестації працівників сфери охорони здоров'я та продовження терміну дії сертифікатів спеціаліста, посвідчень про кваліфікаційну категорію в період дії воєнного стану», хоча він і втратив чинність, але новий Наказ із ідентичною назвою від 04.08.2022 року повністю дублює норми Наказу від 07.03.2022 року.

Він передбачає, що на період воєнного стану зупиняється проведення атестації, з метою забезпечення безперервної допомоги населенню: лікарів (провізорів); молодших спеціалістів із медичною освітою; фармацевтів; професіоналів із вищою немедичною освітою; які працюють у сфері охорони здоров'я. Поновити атестацію заплановано через 60 днів після закінчення воєнного стану. А строк дії сертифікатів спеціаліста й посвідчень про кваліфікаційну категорію, який спливає в період дії воєнного стану, продовжується на 1 рік. Для цього керівник закладу охорони здоров'я за місцем роботи медика має видати спеціальний наказ [6].

Важливим в умовах воєнного стану є мобілізація медиків. В Україні проводиться мобілізація медичних працівників, які є військовозобов'язаними. Їх мобілізація здійснюється в такому самому порядку, як і мобілізація решти населення. Жінки - медичні працівники, якщо вони перебувають на військовому обліку, також мобілізуються [3].

Відповідно до ч. 11 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Міністерством оборони України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком, беруться на військовий облік військовозобов'язаних.

Перелік спеціальностей, по одержанні яких придатні до військової служби жінки перебувають на військовому обліку, затверджений Наказом Міноборони від 11.10.2021 № 313 "Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями". Багато медичних спеціальностей включені до Переліку. А до того керувалися переліком спеціальностей, що був затверджений Постановою КМУ «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими жінки, що мають відповідну підготовку, можуть бути взяті на військовий облік» від 14.10.1994.

Важливим є те, що згідно з частиною третьою ст. 119 КЗпП за працівниками, призваними на військову службу за призовом під час мобілізації, зберігаються місце роботи та посада.

Якщо медичний працівник заброньований в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, то він не підлягає призову на військову службу. Строк дії такої відстрочки, не може перевищувати шести місяців. Бронюванню підлягають ті, хто забезпечує потреби життєдіяльності населення, ЗСУ, інших військових формувань. За умови звільнення медичних працівників з роботи, то й бронювання автоматично анулюється.

Частина перша статті 25 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» передбачає, що бронюванню підлягають військовозобов'язані, які працюють в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування та на підприємствах, в установах і організаціях, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), у разі, якщо це необхідно для забезпечення функціонування зазначених органів та виконання мобілізаційних завдань (замовлень).

Порядок бронювання військовозобов'язаних передбачено постановою Кабінету Міністрів України

від 03.03.2022 № 194 «Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану». Спочатку підприємство формує список військовозобов'язаних, яких бронює, з відповідним обґрунтуванням. Потім передає готовий список до державного органу чи органу державної влади. Органи державної влади, інші державні органи подають списки Міністерству економіки. А Міністерство економіки узгоджує з Міністерством оборони пропозиції щодо бронювання військовозобов'язаних у відповідних сферах управління, галузях національної економіки, на підприємствах, в установах і організаціях.

Висновки. Підбиваючи підсумки дослідження, проведеного у даній роботі, з теми «Права медичних працівників в умовах воєнного стану», проаналізувавши чималу кількість різноманітних нормативно-правових актів, можна зробити наступні висновки: Законом України від 15 березня 2022 року «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» встановлено особливості регу-

лювання трудових відносин на період воєнного стану. Ці особливості торкнулися і медичних працівників. У період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівнику тривалістю 24 календарні дні. Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше 24 календарних днів, то невикористані дні відпустки надаються після припинення або скасування воєнного стану.

Під час воєнного стану термін дії сертифікатів спеціаліста, посвідчень про кваліфікаційну категорію було продовжено на 1 рік відповідним Наказом Міністерства охорони здоров'я України. Що стосується права на оплату праці, то Міністерство охорони здоров'я надало роз'яснення, з метою забезпечення своєчасної виплати заробітної плати.

Узагальнюючи наукові праці з метою забезпечення однозначності у наукових роботах, однаковості у практиці, вважаємо за потрібне прийняття спеціального закону, який би регулював правовий статус медичних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 28.09.2022).
2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12> (дата звернення: 28.09.2022).
3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. №2232-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#> (дата звернення: 28.09.2022).
4. Виплата заробітних плат в умовах воєнного стану : Роз'яснення Міністерства охорони здоров'я від 12 березня 2022 р. / Міністерство охорони здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/article/for-medical-staff/rozjasnennja-viplata-zarobitnih-plat-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 28.09.2022).
5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. №2136-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 28.09.2022).
6. Про особливості атестації працівників сфери охорони здоров'я та продовження терміну дії сертифікатів спеціаліста, посвідчень про кваліфікаційну категорію в період дії воєнного стану: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 07.03.2022 року № 426 / Міністерство охорони здоров'я. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1414282-22#n5> (дата звернення: 28.09.2022).
7. Довідник кваліфікаційних характеристик професій Випуск 78 «Охорона здоров'я»: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2002 р. № 117 / Міністерство охорони здоров'я. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0426282-22#Text> (дата звернення: 28.09.2022).
8. Щукін О.С. Правовий статус медичних працівників за трудовим законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Одеса, 2005. 26 с.
9. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. № 2136-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.09.2022).
10. Савка І. Г., Калинюк Н.М. Про права медичних працівників під час надання медичної допомоги в контексті реформування системи охорони здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 1. С. 62-67.
11. Про дотримання прав медичних працівників на оплату праці: Роз'яснення Державної служби України з питань праці від 25 травня 2022 р. / Державна служба України з питань праці. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/pro-dotrymannia-prav-medychnykh-pratsivnykiv-na-oplatu-pratsi/> (дата звернення: 28.09.2022).
12. Сковчиляс-Павлів О.В. Правовий статус медичних працівників: проблеми правового регулювання. *Право і суспільство*. 2019. № 5. Ч. 2. С. 92 – 98.
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. 2-е вид. Київ : Алерта; КНТ, 2010. 520 с.
14. Рекомендація Державної служби України з питань праці, щодо надання відпусток від 03.05.2022 р. / Державна служба України з питань праці. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/forpeople/recomendwartime/chy-mozhe-robotodavets-z-vlasnoi-initsiatyvy-v-period-voiennoho-stanu-nadaty-pratsivnykam-shchorichni-osnovni-oplachuvani-vidпустky-tryvalistiu-bilshe-24-dniv/> (дата звернення: 28.09.2022).